

Grzegorz Libor

Walijski system partyjny – próba typologizacji

SŁOWA KLUCZOWE:

Walia, system partyjny, wybory, typologia, dewolucja władzy

Wstęp

Niniejszy artykuł jest próbą refleksji nad kształtującym się obecnie walijskim systemem partyjnym. Pod koniec lat 90 XX w., na skutek zmiany koniunktury politycznej w Wielkiej Brytanii tj. przejęcia władzy przez Partię Pracy, której program wyborczy zakładał przyznanie Walii większej niezależności, doszło do powstania Zgromadzenia Narodowego Walii, a także rządu walijskiego. Pomimo iż początkowo ich kompetencje pozostawiały wiele do życzenia – ich zakres był stosunkowo niewielki – to rozpoczęty proces stał się źródłem nadziei dla wielu Walijszyków na uzyskanie pełnej samodzielności i prawa decydowania o losie swoim i swojego kraju.

Wraz z powołaniem do życia Zgromadzenia Narodowego Walii oraz rządu walijskiego, rozpoczął się zatem również i proces instytucjonalizacji walijskiego systemu partyjnego. System partyjny jest tu rozumiany w sposób zaproponowany przez Katarzynę Sobolewską-Myślik w opracowaniu zatytułowanym „Partie i systemy partyjne na świecie”, a więc jako konfigurację partii charakterystyczną dla danego państwa wraz z panującymi pomiędzy nimi relacjami oraz interakcjami. Do głównych determinantów systemów partyjnych zalicza ona obowiązujące w danym państwie przepisy dotyczące między innymi sposobu przeprowadzania

wyborów, obliczania liczby mandatów uzyskanych przez poszczególne partie czy też ogólne regulacje natury ustrojowej. Istotną rolę odgrywa także zaplecze społeczne partii politycznych¹, którego zróżnicowanie chociażby ze względu na wyrażane poglądy i interesy staje się źródłem najważniejszych podziałów socjopolitycznych, które ewoluują podobnie jak ewoluują grupy społeczne i opinia oraz potrzeby ich członków.

Determinanty walijskiego systemu partyjnego

Spośród 60 deputowanych zasiadających w Zgromadzeniu, 40 wybieranych jest zwykłą większością głosów w jednomandatowych okręgach wyborczych, 20 natomiast w 5 okręgach wielomandatowych, zwanych regionami (północna Walia, środkowo-zachodnia, południowo-zachodnia, południowo-środkowa i południowo-wschodnia). W każdym okręgu wielomandatowym czy też regionie wybieranych jest zatem 4 deputowanych. W wyborach tych każda partia dysponuje swoją własną listą kandydatów w przeciwieństwie do wyborów lokalnych, w przypadku których każda partia wystawia tylko jednego kandydata. Liczba otrzymanych mandatów przez daną partię w wyborach regionalnych obliczana jest za pomocą metody d'Hondta. Początkowo zatem oblicza się liczbę głosów oddanych na każdą partię z osobna. Następnie liczbę tę dzieli się przez liczbę mandatów otrzymanych przez daną partię w wyborach lokalnych powiększoną o jeden. Partia, która uzyskała w ten sposób, a więc w wyniku dzielenia, największą liczbę głosów otrzymuje dodatkowy mandat. Obliczenia powtarza się aż do wyłonienia drugiego, trzeciego i czwartego mandatu. Za każdym razem jednak liczba mandatów uzyskanych przez wszystkie partie ulega ponownemu przeliczeniu.

Do najważniejszych czynników społecznych warunkujących funkcjonowanie walijskiego systemu partyjnego zaliczyć należy z pewnością, co stanowi bezpośrednio pokłosie jej historii, w szczególności przebiegu dewolucji, te podziały socjopolityczne, które stanowią przede wszystkim wyraz nastawienia mieszkańców Walii co do jej pełnej samodzielności, a więc i przyszłości.

Wybory do Zgromadzenia Narodowego odbywają się co 4 lata². Pierwsze wybory odbyły się w 1999 roku. Do tej pory wybory do Zgromadzenia Narodowego przeprowadzone zostały w związku z tym czterokrotnie.

¹ K. Sobolewska-Myślik, *Partie i systemy partyjne na świecie*, Warszawa 2010, s. 101–103.

² N. Parpworth, *Constitutional and Administrative Law*, Oxford, 2012, s. 161–162.

Można zatem pokusić się o pierwsze wnioski i spostrzeżenia dotyczące nie tylko kształtu, ale i przyszłości walijskiego systemu partyjnego.

Za punkt wyjścia posłuży zestawienie najważniejszych typologii systemów partyjnych przedstawione w książce pt. „Polski system partyjny” autorstwa M. Migalskiego, M. Mazura i W. Wojtasika. Wśród wyróżnionych przez w/w autorów typologii znalazły się typologie: M. Duvergera, J. LaPalombary oraz M. Weïnera, G. Smitha, J. Blondela, P. Maira, M. Sobolewskiego, a także G. Sartoriego³.

Wybory w 1999 roku

Na poziomie wyborów odbywających się w poszczególnych okręgach wyborczych, w 1999 roku jedynie cztery największe partie walijskie wystawiły swoich kandydatów w każdym z nich. Pozostałe natomiast tylko w niektórych. W praktyce bowiem jedynie kandydaci największych partii mogli liczyć na uzyskanie mandatu deputowanego. Wyniki wyborów lokalnych (tab. 1) zdają się potwierdzać tego typu przypuszczenia. Cztery główne partie uzyskały bowiem łącznie ponad 95% głosów. Najwięcej głosów, a tym samym mandatów uzyskała Partia Pracy. Na drugim miejscu znalazła się Plaid Cymru, a więc Partia Walii, która uzyskała 28,4% ważnie oddanych głosów i 9 mandatów. Na kolejnym miejscu znaleźli się Liberalni Demokraci, którzy, mimo iż uzyskali procentowo mniej głosów niż Partia Konserwatywna, to dzięki takiemu a nie innemu ich rozkładowi otrzymali o 2 mandaty więcej. Spory odsetek głosów zdobyli kandydaci niezależni (3,0%). Jeśli przydział miejsc w Zgromadzeniu Narodowym kończyłby się na tym etapie tj. na etapie wyborów lokalnych, Partia Pracy dysponowałaby niezbędną liczbą mandatów do utworzenia rządu większościowego.

Utrata większości parlamentarnej przez Partię Pracy nastąpiła jednak na skutek wyborów regionalnych i omówionego już sposobu przeliczania głosów metodą d'Hondta. W rezultacie Partia Pracy, mimo iż uzyskała największy odsetek głosów ważnie oddanych, powiększyła swój dorobek jedynie o 1 mandat. Najwięcej mandatów uzyskały Partia Konserwatywistów i Partia Walii. Każda z nich wprowadziła w ten sposób dodatkowo do Zgromadzenia Narodowego Walii 8 deputowanych. Swoją reprezentację zwiększyli także Liberalni Demokraci, którzy uzyskali 12,5% ważnie oddanych głosów, a tym samym 3 dodatkowe mandaty.

³ M. Migalski, M. Mazur, W. Wojtasik, *Polski system partyjny*, Warszawa 2006, s. 126–130.

Tabela 1. Wyniki wyborów lokalnych w 1999 roku

Partia	Liczba wystawionych kandydatów	Liczba uzyskanych głosów	Procent uzyskanych głosów	Liczba uzyskanych miejsc
Konserwatyści	40	162 133	15,8%	1
Partia Pracy	40	384 671	37,6%	27
Liberalni Demokraci	40	137 857	13,5%	3
Plaid Cymru	40	290 572	28,4%	9
Zjednoczeni Socjaliści	9	3 967	0,4%	–
Kandydaci niezależni	17	30 544	3,0%	–
Niezależna Praca	2	4 134	0,4%	–
Komuniści	2	609	0,1%	–
Zieloni	1	1 002	0,1%	–
Inne	8	7 736	0,7%	–
Razem	199	1 023 225	100,0%	40

Źródło: Welsh Assembly Elections: 6 May 1999, <http://www.parliament.uk/documents/commons/lib/research/rp99/rp99-051.pdf>, 19.12.2013.

Tabela 2. Wyniki wyborów regionalnych w 1999 roku

Partia	Liczba wystawionych list	Liczba uzyskanych głosów	Procent uzyskanych głosów	Liczba uzyskanych miejsc
Konserwatyści	5	168 206	16,5%	8
Partia Pracy	5	361 657	35,5%	1
Liberalni Demokraci	5	128 008	12,5%	3
Plaid Cymru	5	312 048	30,6%	8
Zieloni	5	25 858	2,5%	–
Partia Prawa Naturalnego	5	3 861	0,4%	–
Socjalistyczna Partia Pracy	3	10 720	1,1%	–
Zjednoczeni Socjaliści	4	3 590	0,4%	–
Komuniści	2	1 366	0,1%	–
Inni	5	4 673	0,4%	–
Razem	44	1 019 987	100,0%	20

Źródło: Welsh Assembly Elections: 6 May 1999, <http://www.parliament.uk/documents/commons/lib/research/rp99/rp99-051.pdf>, 19.12.2013.

Tabela 3. Wyniki zbiorcze

Partia	Liczba uzyskanych miejsc
Konserwatyści	9
Partia Pracy	28
Liberalni Demokraci	6
Plaid Cymru	17
Razem	60

Źródło: Welsh Assembly Elections: 6 May 1999, <http://www.parliament.uk/documents/commons/lib/research/rp99/rp99-051.pdf>, 19.12.2013.

Suma summarum żadna z partii reprezentowanych w Zgromadzeniu Narodowym nie dysponowała taką ilością głosów, która pozwoliłaby na sprawowanie samodzielnych rządów. Najwięcej mandatów uzyskała Partia Pracy, której zabrakło zaledwie 3 mandatów, aby utworzyć rząd większościowy. Wyjściem było albo utworzenie rządu mniejszościowego, w praktyce posiadającego ograniczoną zdolność do wykonywania powierzonych mu funkcji, albo też rozpisanie nowych wyborów, bądź powołanie do życia koalicji rządzącej. W 1999 r. taką koalicję utworzyły wspomniana już Partia Pracy oraz Liberalni Demokraci, którzy dysponowali razem w ten sposób 34 głosami, a więc wystarczającą większością.

Wybory w 2003 roku

W kolejnych wyborach, a więc w wyborach, które miały miejsce w 2003 roku, podobnie jak cztery lata wcześniej, jedynie 4 największe partie wystawiły maksymalną liczbę kandydatów. Na scenie politycznej pojawiły się po raz pierwszy również nowe organizacje polityczne, takie jak np. Brytyjska Partia Niepodległości czy też Przymierze Socjalistyczne. Uzyskane przez nie poparcie okazało się jednak niewystarczające, aby wprowadzić własnych reprezentantów do Zgromadzenia Narodowego. W porównaniu do wyborów z 1999 roku, Partia Pracy umocniła na poziomie wyborów lokalnych swoją pozycję, zwiększając liczbę posiadanych mandatów w parlamencie o kolejne 3. W przypadku Liberalnych Demokratów i Partii Konserwatywnej, ich stan posiadania nie uległ zmianie. Gorszy wynik uzyskała natomiast Partia Walii (Plaid Cymru), która otrzymała tym razem zaledwie 5 mandatów, a nie 9, jak to miało miejsce w 1999 roku. Sporą popularnością cieszyła się również Brytyjska Partia Niepodległości, która

uzyskała 2,3% ważnie oddanych głosów. Gdyby przydział mandatów do Zgromadzenia Narodowego następował jedynie w oparciu o wyniki wyborów przeprowadzanych w poszczególnych okręgach, wówczas Partia Pracy nie miałaby jakichkolwiek trudności z samodzielnym rządzeniem.

Tabela 4. Wyniki wyborów lokalnych w 2003 roku

Partia	Liczba wystawionych kandydatów	Liczba uzyskanych głosów	Procent uzyskanych głosów	Liczba uzyskanych miejsc
Konserwatyści	40	169 832	19,9%	1
Partia Pracy	40	340 515	40,0%	30
Liberalni Demokraci	40	120 250	14,1%	3
Plaid Cymru	40	180 185	21,2%	5
Brytyjska Partia Niepodległości	20	19 795	2,3%	–
Kandydaci niezależni	6	5 215	0,6%	–
Przymierze socjalistyczne	5	1 554	0,2%	–
Inni	9	14 011	1,7%	1
Razem	200	851 357	100,0%	40

Źródło: The National Assembly for Wales elections 2003. The official report and results, London 2013.

Tabela 5. Wyniki wyborów regionalnych w 2003 roku

Partia	Liczba wystawionych list	Liczba uzyskanych głosów	Procent uzyskanych głosów	Liczba uzyskanych miejsc
Konserwatyści	5	162 725	19,2%	10
Partia Pracy	5	310 658	36,6%	0
Liberalni Demokraci	5	108 013	12,7%	3
Plaid Cymru	5	167 653	19,7%	7
Niezależna Walia	5	6 466	0,8%	–
Zieloni	5	30 028	3,5%	–
Przymierze Pro Life	5	2 183	0,3%	–
Brytyjska Partia Niepodległości	5	29 427	3,5%	–
Inne	11	32 399	3,7%	–
Razem	51	849 552	100,0%	20

Źródło: The National Assembly for Wales elections 2003. The official report and results, London 2013.

Ponownie jednak, na skutek wyborów regionalnych i specyfiki ich przeprowadzania, mimo iż Partia Pracy uzyskała największą liczbę głosów, tym razem nie uzyskała żadnego mandatu. Aż 10 mandatów przypadło Partii Konserwatywnej, a 7 Partii Walii. Liberalni Demokraci uzyskali jedynie 3 mandaty. Po raz kolejny zatem partie na drugim i trzecim miejscu pod względem liczby uzyskanych głosów otrzymały największą liczbę mandatów, osłabiając w ten oto sposób pozycję labourystów.

Tabela 6. Wyniki zbiorcze

Partia	Liczba uzyskanych miejsc
Konserwatyści	11
Partia Pracy	30
Liberalni Demokraci	6
Plaid Cymru	12
Partia Niezależna Johna Marka	1
Razem	60

Źródło: The National Assembly for Wales elections 2003. The official report and results, London 2013.

Również i w przypadku wyborów regionalnych dostrzec można udział zupełnie nowych tworców politycznych, takich jak chociażby Przymierze Pro Life czy też Niezależna Walia. Niemniej jednak, żadna z wyżej wymienionych nie uzyskała poparcia na tyle dużego, aby móc cieszyć się własną reprezentacją w parlamencie walijskim. Partia Pracy z kolei zdobyła dokładnie połowę mandatów. Mimo to partia stworzyła rząd samodzielnie, którego sprawne funkcjonowanie wymagało jednak utrzymania dyscypliny wewnątrzpartyjnej stale na wysokim poziomie. Jej brak mógł bowiem w przypadku konsolidacji opozycji sprawić, że przygotowane przez rząd akty prawne nie weszłyby w życie.

Wybory w 2007 roku

Wybory w 2007 roku przyniosły zmianę koniunktury zarówno na poziomie lokalnym, jak i regionalnym. Choć Partia Pracy nadal cieszyła się największym poparciem, to było ono tym razem zdecydowanie niższe niż w 2003 i 1999 roku. Zdecydowanie lepszym wynikiem mogła pochwalić się natomiast Partia Konserwatywna oraz Plaid Cymru, które uzyskały każda 22,4% ważnie oddanych głosów. Z powodu jednak odmiennego rozkładu

głosów w poszczególnych okręgach wyborczych, Partia Konserwatywna uzyskała ostatecznie 5 mandatów, podczas gdy Plaid Cymru 7. Liberalni Demokraci otrzymali z kolei 3 mandaty, tak jak to miało miejsce w 1999 i 2003 roku. Na poziomie lokalnym jednak Partii Pracy wciąż udało się zachować większość mandatów, co oznacza, że gdyby wybory kończyły się na tym etapie, partia ta byłaby w stanie samodzielnie rządzić.

Tabela 7. Wyniki wyborów lokalnych w 2007 roku

Partia	Liczba wystawionych kandydatów	Liczba uzyskanych głosów	Procent uzyskanych głosów	Liczba uzyskanych miejsc
Konserwatyści	B.d.	218 730	22,4%	5
Partia Pracy	B.d.	314 925	32,2%	24
Liberalni Demokraci	B.d.	144 450	14,8%	3
Plaid Cymru	B.d.	219 121	22,4%	7
Inni	B.d.	80 906	8,2%	1
Razem	B.d.	978 132	100,0%	40

Źródło: Welsh assembly election 2007, http://news.bbc.co.uk/2/shared/vote2007/welshassembly_english/html/region_99999.stm, 19.12.2013.

W wyborach regionalnych niespodzianek już nie było. Po raz kolejny najwięcej miejsc w Zgromadzeniu Narodowym Walii przypadło Plaid Cymru oraz Partii Konserwatywnej. Tym razem jednak na skutek gorszych wyników w wyborach lokalnych oraz obowiązującego w Walii systemu przeliczania głosów Partia Pracy uzyskała 2 mandaty. Swoją wynik poprawiła natomiast, choć nieznacznie, Partia Walii, zdobywając dodatkowo 8 miejsc w parlamencie walijskim.

Tabela 8. Wyniki wyborów regionalnych w 2007 roku

Partia	Liczba wystawionych list	Liczba uzyskanych głosów	Procent uzyskanych głosów	Liczba uzyskanych miejsc
Konserwatyści	B.d.	209 153	21,5%	7
Partia Pracy	B.d.	288 954	29,6%	2
Liberalni Demokraci	B.d.	114 500	11,7%	3
Plaid Cymru	B.d.	204 757	21,0%	8
Inne	B.d.	157 520	16,2%	0
Razem	B.d.	974 884	100,0%	20

Źródło: Welsh assembly election 2007, http://news.bbc.co.uk/2/shared/vote2007/welshassembly_english/html/region_99999.stm, 19.12.2013.

Tabela 9. Wyniki zbiorcze

Partia	Liczba uzyskanych miejsc
Konserwatyści	12
Partia Pracy	26
Liberalni Demokraci	6
Plaid Cymru	15
Kandydaci niezależni	1
Razem	60

Źródło: Welsh assembly election 2007, http://news.bbc.co.uk/2/shared/vote2007/welshasssembly_english/html/region_99999.stm, 12.2013.

W rezultacie koalicję rządową utworzyły ostatecznie Partia Pracy oraz Partia Walii, dysponując 41 głosami.

Wybory w 2011 roku

Wydaje się, że w 2011 roku sytuacja zaczęła wracać do „normy”. Partia Pracy w wyborach lokalnych ponownie odnotowała wzrost poparcia, uzyskując 42,3% ważnie oddanych głosów, co przełożyło się na 28 miejsc w Zgromadzeniu Narodowym Walii. Na drugim miejscu znalazła się Partia Konserwatywna z 25% ważnie oddanych głosów, a tym samym z 6 mandatami. Oprócz konserwatystów gorszy wynik, jeśli chodzi o liczbę uzyskanych mandatów zanotowały również pozostałe partie – Liberalni Demokraci, a także Plaid Cymru. Na uwagę zasługuje zwłaszcza sytuacja Liberalnych Demokratów, którzy po raz pierwszy od momentu powstania Zgromadzenia Narodowego uzyskali zaledwie 1 mandat.

Tabela 10. Wyniki wyborów lokalnych w 2011 roku

Partia	Liczba wystawionych kandydatów	Liczba uzyskanych głosów	Procent uzyskanych głosów	Liczba uzyskanych miejsc
Konserwatyści	B.d.	237 000	25,0%	6
Partia Pracy	B.d.	402 000	42,3%	28
Liberalni Demokraci	B.d.	100 000	10,6%	1
Plaid Cymru	B.d.	183 000	19,3%	5
Inni	B.d.	27 000	2,8%	0
Razem	B.d.	949 000	100,0%	40

Źródło: 2011 National Assembly for Wales, Cardiff 2011.

Wyniki uzyskane przez poszczególne partie w wyborach lokalnych zostały następnie uwzględnione w trakcie obliczania liczby mandatów uzyskanych przez każdą z w/w partii w wyborach regionalnych. W rezultacie Partia Pracy zdobyła zaledwie 2 mandaty, podczas gdy Partia Konserwatywna i Plaid Cymru odpowiednio 8 oraz 6 mandatów. Słaby wynik Liberalnych Demokratów w wyborach lokalnych zaowocował w wyborach regionalnych przy poparciu na poziomie 76 tys. głosów otrzymaniem 4 mandatów. Jak pokazuje historia wyborów do Zgromadzenia Narodowego Walii jeszcze żadnej partii nie udało się zdobyć ponad połowy z możliwych do obsadzenia w tej turze głosowania mandatów.

Tabela 11. Wyniki wyborów regionalnych w 2011 roku

Partia	Liczba wystawionych list	Liczba uzyskanych głosów	Procent uzyskanych głosów	Liczba uzyskanych miejsc
Konserwatyści	B.d.	214 000	22,5%	8
Partia Pracy	B.d.	350 000	36,9%	2
Liberalni Demokraci	B.d.	76 000	8,0%	4
Plaid Cymru	B.d.	170 000	17,9%	6
Inne	B.d.	139 000	14,7%	0
Razem	B.d.	735 000	100,0%	20

Źródło: 2011 National Assembly for Wales, Cardiff 2011.

Tabela 12. Wyniki zbiorcze

Partia	Liczba uzyskanych miejsc
Konserwatyści	14
Partia Pracy	30
Liberalni Demokraci	5
Plaid Cymru	11
Inni	0
Razem	60

Źródło: 2011 National Assembly for Wales, Cardiff 2011.

Podobnie jak w 2003 roku Partia Pracy uzyskała ostatecznie 30 miejsc w parlamencie walijskim i utworzyła rząd. Najsilniejszą partią opozycyjną była Partia Konserwatywna, która zdobyła jednak dwa razy mniej mandatów niż Partia Pracy. Spadek poparcia odnotowała natomiast Partia Walii, która tym razem nie weszła jednak w skład koalicji rządowej.

Podsumowanie

Istniejący w Walii system wyborczy, zaliczany ze względu na swą specyfikę do systemów mieszanych, z pewnością nie ułatwia oceny walijskiego systemu partyjnego. Gdyby podział mandatów ograniczał się tylko i wyłącznie do wyników wyborów lokalnych, wówczas sprawa byłaby niezwykle prosta i mówilibyśmy o dominującej roli Partii Pracy w krajobrazie współczesnej Walii. Jak widać jednak na podstawie zaprezentowanej analizy, istnienie mieszanego systemu wyborczego wpływa znacząco na ostateczny wynik uzyskany przez każdą z partii z osobna i zdolność koalicyjną każdej z nich.

W świetle typologii systemów partyjnych M. Duvergera walijski system partyjny bez wątpienia jawi się jako przykład typowego systemu wielopartyjnego, w którym mamy do czynienia w praktyce z rywalizacją czterech partii politycznych, z których jedna – Partia Pracy – odgrywa decydującą rolę. System ten mógłby być doskonałym przykładem systemu jednopartyjnego, gdyby wybory kończyły się na poziomie lokalnym.

Opierając się natomiast na koncepcji zaproponowanej przez J. LaPalombarę i M. Werinera, system partyjny Walii zaliczyć można do systemów konkurencyjnych z elementami kooperacji partyjnej. System mieszany wymusza bowiem bardzo często współpracę partii w ramach koalicji rządowych. *Last but not least* system ten może być z całą pewnością zaliczany w poczet systemów pragmatycznych.

Dla G. Smitha, walijski system partyjny byłby, spośród wszystkich trzech przez niego wyodrębnionych, z pewnością systemem nierównowagi. Mamy bowiem w jego przypadku do czynienia z jedną partią dominującą. Dominacja ta nie ma jednak charakteru absolutnego. Dwukrotnie zdarzyło się bowiem, że Partia Pracy sprawowała rządy w koalicji z inną partią polityczną, bądź Partią Walii, bądź też Liberalnymi Demokratami.

Przyjmując z kolei za punkt odniesienia typologię J. Blondela, specyfika walijskiego systemu partyjnego przypomina najbardziej system wielopartyjny z partią dominującą. Partią dominującą jest w tym wypadku, jak już wielokrotnie wspomniano, Partia Pracy. Tego typu sytuację można tłumaczyć tym, że to właśnie Partia Pracy zapewniła Walii i jej mieszkańcom większą niezależność i autonomię.

P. Mair wyróżnia natomiast cztery typy systemów partyjnych. Są to: systemy partii wielkich, systemy partii małych, systemy pośrednie, a także systemy przejściowe. System partyjny Walii, bazując na kryterium procentowym przyjętym przez Maira, zaliczany winien być do systemów przejściowych. Przejściowość ta w przypadku Walii nie polega

jednak na transformacji z jednego z w/w systemów w kierunku innego, ale na stałym oscylowaniu pomiędzy systemem pośrednim a partii wielkich.

Korzystając z typologii opracowanej przez M. Sobolewskiego wynika, że walijski system partyjny ze względu na silną pozycję Partii Pracy z jednej strony, a także stabilną pozycję pozostałych partii z drugiej, powinien być traktowany jako przykład systemu partii dominującej, mimo iż dwukrotnie utrzymanie tej pozycji wymagało utworzenia rządu koalicyjnego.

Równocześnie walijskiemu systemowi partyjnemu najbliższym jest do systemu partii predominującej zaproponowanego przez G. Sartoriego. Systemu tego nie można bowiem uznać ani za dwupartyjny, ani też za żaden z dwóch rodzajów systemów wielopartyjnych. W praktyce rywalizacja toczy się między 4 partiami, z których jedna regularnie uzyskuje najwięcej mandatów i miejsc w parlamencie walijskim.

Od samego początku system partyjny Walii odznacza się sporą stabilnością, a także przewidywalnością. Dla obserwatora z zewnątrz taka sytuacja może być czymś wyjątkowym i niespotykanym, zwłaszcza że z reguły wszelkie poważniejsze przemiany polityczne znajdują również wyraz w systemie partyjnym danego kraju. W przypadku Walii decydujący okazał się jednak fakt, że przez wieki jej mieszkańcy dojrzewali politycznie wraz z mieszkańcami pozostałych regionów Wielkiej Brytanii. W ten sposób przywykli do systemu partyjnego, w którym rywalizacja toczy się przede wszystkim między Partią Konserwatywną oraz Partią Pracy, a dopiero od niedawna do walki tej włączyli się również Liberalni Demokraci. Nic dziwnego zatem, że te same partie toczą także bój o miejsce w Zgromadzeniu Narodowym Walii. Dominacja Partii Pracy również nie powinna być zaskoczeniem, biorąc pod uwagę fakt, że to właśnie rząd tej partii rozpoczął proces przekazania Walii coraz to większych uprawnień oraz kompetencji. Nie oznacza to bynajmniej jednak, że walijski system partyjny stanowi kopię brytyjskiego. Oprócz silnej pozycji Partii Pracy, cechą właściwą dla niego jest udział partii lokalnych, takich jak np. Partia Walii, która regularnie ma swoich przedstawicieli w parlamencie walijskim, a w 2007 roku weszła nawet do koalicji rządowej wraz z Partią Pracy. Oprócz Partii Pracy wymienić może także inne partie lokalne, które odgrywają jednak niewielką rolę w walijskim systemie partyjnym. Są to między innymi: Niezależna Walia, Przymierze Pro Life, Niezależna Partia Johna Marka, Partia Prawa Naturalnego, Walijska Partia Chrześcijańska czy też dość „egzotyczna” Partia Szalonego i Pomyłonego Potwora (z ang. *Monster Raving Loony Party*). Żywot niektórych

z nich był stosunkowo krótki, inne natomiast, mimo że przetrwały, wciąż nie dysponują wystarczającym poparciem, aby cieszyć się swoją własną reprezentacją w Zgromadzeniu Narodowym.

Podobieństwo walijskiego systemu partyjnego do brytyjskiego nie jest kwestią przypadku. Przez lata bowiem mieszkańcy Walii biernie i czynnie uczestniczyli w wyborach do brytyjskiej Izby Gmin. O ich głosy walczyły zatem również dwie najważniejsze partie Wielkiej Brytanii, a więc Partia Pracy i Partia Konserwatywna. W ten sposób dwupartyjny, a ostatnimi laty system trójpartyjny (Liberalni Demokraci) stał się trwały elementem politycznego krajobrazu Walii. Wszystkie trzy partie – Partia Pracy, Partia Konserwatywna oraz Liberalni Demokraci – mają swoich reprezentantów w Zgromadzeniu Narodowym Walii począwszy od 1999 roku. Żadnej partii nie udało się jednak póki co przełamać monopolu i dominującej roli oraz pozycji Partii Pracy. Wydaje się, że najbliższe wybory, które odbędą się w 2015 roku nie zmienią układu sił, a walijski system partyjny ulegnie dalszej stabilizacji. Warto podkreślić, że gdyby w Walii nie obowiązywał mieszany system wyborczy, to dominacja Partii Pracy byłaby jeszcze bardziej widoczna. Niewątpliwie mieszany system wyborczy wymusza również na partiach politycznych gotowość do współpracy i większą konsensualność.

STRESZCZENIE

Celem artykułu jest próba dokonania typologizacji walijskiego systemu partyjnego. Jego instytucjonalizacja rozpoczęła się wraz z utworzeniem Zgromadzenia Narodowego Walii i rządu walijskiego w 1997 roku. Do tej pory wybory do walijskiego parlamentu miały miejsce czterokrotnie tj. w 1999, 2003, 2007 oraz w 2011 roku. Początki walijskiego systemu partyjnego sięgają jednak wyborów do Izby Gmin, dlatego też pod wieloma względami przypomina on brytyjski system partyjny z dominującą rolą Partii Pracy, a także Partii Konserwatywnej. Z drugiej strony posiada swoją własną specyfikę.

Grzegorz Libor

WELSH PARTY SYSTEM – AN ATTEMPT AT TYPOLOGIZATION

the article attempts to analyze Welsh party system from the point of view of existing typologies. Its institutionalization began with the establishment of the National Assembly of Wales and the Welsh government in 1997. The elections to the Welsh parliament took place so far four times in 1999, 2003, 2007 and 2011. The origins of the Welsh party system could be found in the elections to the House of Commons and therefore in many aspects it resembles the British party system with the dominant role of the Labour Party and the Conservative Party. On the other hand it has its own characteristics.

Key words: *Wales, party system, elections, typology, devolution of power*

Bibliografia

- M. Migalski, M. Mazur, W. Wojtasik, *Polski system partyjny*, Warszawa 2006.
N. Parpworth, *Constitutional and Administrative Law*, Oxford, 2012.
K. Sobolewska-Myślik, *Partie i systemy partyjne na świecie*, Warszawa 2010.